

Kegyess Csaba

Mi vagyunk az elmenekült árnyéksor

„Mi vagyunk az elmenekült árnyéksor,
A nyugatra vagy csak nyugatabbra vonult csapat,
Ki hazát, házat, temetői ősokeket hagyott,
S az akkor megkopni látszó materi falat.”

(Horváth György László)

Amikor először hallottam arról, hogy az „Egri csillagokból” ismert, híres-nevezetes Dobó István Szamosújvár kapitánya is volt, nem jött, hogy elhiggyem. Visszagondolva – talán negyedikes lehettem. Jóval később – úgy nyolcadikos koromban, az egyik – Jani bácsitól kapott – Szongott Kristóf könyvben olvastam aztán róla.

Amikor „Szamosújvár, a világ közepe” címmel előadást tartottam, ennél a pontnál sok kételkedő arcot láttam. Vártam is erre, készültem.

„Dobó István

Ruszkai báró Dobó István (1502 körül–Szereďnye, 1572. június közepe) leginkább Eger várkapitányaként ismeretes. Felvidéki nagybirtokos nemesként, a mohácsi csatát követően a két király küzdelmében végig Ferdinánd pártján állt.

Dobó édesapja Dobó Domokos, aki 1498-ban kötött házasságot Cékei Zsófiával. Házasságukból hat gyermek született: Ferenc, László, István, Domokos, Anna és Katalin. Felesége Sulyok Sára volt, akivel 1550. október 17-én kötött házasságot.

1548-tól Zay Ferencsel együtt az egri vár várnagya. (1551-től Zay helyett Mekcsy István volt a másik várnagy.) Dobó kapitánysága alatt folytatódott a vár megerősítése. Az 1552. évi török ostrom tette ismertté a nevét, amikor az egyenlőtlen erőviszonyok ellenére meg tudta védeni a várat. A védők létszáma kö-

rülbelül 2000 lehetett, míg az ostromló török katonák száma negyven és nyolcvan-ezer fő közöttire becsülhető. Az ostrom során Dobó maga is megsebesült.

Dobó és a várvédők hőstettét Tinódi Lantos Sebestyén két históriás énekben öröktette meg, Chiabai Mátyás pedig két latin nyelvű dicsőítő költeményt írt róla.

Dobó Déva és Szamosújvár várát kapta jutalmul I. Ferdinándtól, aki 1553-ban erdélyi vajdává nevezte ki és bárói rangra emelte.

1556-ban az erdélyi országgyűlés elhatározta, hogy visszahívja Izabella királynét. Ekkor a szultáni parancsra török, moldvai és havasalföldi seregek nyomultak Erdélybe, Dobó több mint tíz hónapig védte Szamosújvárt, de mivel Ferdinándtól nem jött segítség, kénytelen volt feladni a várat.

1552-ben Eger várát a törökök nem tudták elfoglalni. Hős védőjét, Dobó Istvánt, Ferdinánd király Erdély vajdájává, székely ispánná és Szamosújvár kapitányának nevezte ki. Szulejmán tudára adta az erdélyi rendeknek, hogy csak akkor nem bántja Erdélyt, ha visszahívják Izabella királynőt és János Zsigmondot.

1556 februárjában a tordai országgyűlés visszahívta Izabellát és János Zsigmondot. Csak Dobó István tartott ki Ferdinánd oldalán, ezért még 1556 tavaszán megindult Szamosújvár várának ostroma.

Az ostromot Petrovics helytartó és Balassa Menyhért vezette. Áprilisban kezdődött és egész novemberig tartott, amikor a várat Dobó István Ferdinánd király utasítására, szabad elvonulás feltétele mellett átadta. Az elvonuló csapatot Perényi Gábor megtámadta, Dobót elfogták, és a kolozsvári ítélet szerint egész családjával börtönbe került – Szamosújvárra. A vitéz élet furcsa firtora: ott raboskodott egy évig, míg a király egy másik családdal kicserélte.

1590-ben Szamosújvár kapitánya az a Wass György volt, akinek családja a vasaszentenyedi és cegei birtokot bírták. Ezért is szoktam mondani, hogy földim, Wass Albert.

Izabella a megígért szabad elvonulás ellenére bebörtönözte Dobó Istvánt Szamosújváron, ahonnan azonban 1557-ben megszökött.

1558-ban, amikor Erdély ismét elszakadt a Habsburgoktól, elveszett birtokai helyett Léva várát kapta meg. Az 1560-as évekre az ország egyik legnagyobb föld-

birtokosa lett.

1569-ben a pozsonyi országgyűlésre csalták és ott rokonával, Balassa Jánossal (Balassi Bálint apjával) együtt elfogták, felségárulás gyanújával börtönbe zárták. Élete utolsó éveit fogságban töltötte a pozsonyi várban.

Szabadulásakor (1572) egészsége már erősen megromlott. Visszatért szerednyei várába, ahol hamarosan elhunyt. A családi birtokon, Ruszkán (ma Dobóruszka) temették el.

Három gyermeke volt, Damján, Ferenc és Krisztina. Ferenc fia állíttatta apja emlékére azt a sírlelkét, amely 1832 óta az egri várban látható.”

A vár történetét, sajnos, nem tanították nekünk, sem magyarul, sem románul. Pedig volna mit tanulni belőle. Még a minket a magyar történelem sorsfordulatairól oly sokat mesélő Böske néni is csak vajmi keveset tudott róla. Gabányi Jani bácsi mesélt erről, Boga bácsi szomszédunktól hallottam először a bebörtönözött várkapitányról.

Könyvajánló

Mánya Anna: Tündöklő tarisnya

– Mesés székely történetek

Mánya Anna Csíkrákoson született 1912-ben. „Kemény székely ősanák leszármazottja vagyok. Örmény vér is folyik ereimben. Apám – módos ember lévén – gondot fordított a taníttatásomra, de abban az időben a lányok nem tanulhattak sokáig. Örök fájdalom, hogy nem szerezhettem diplomát. Ezt a hiányt rengeteg olvasással, művelt emberekkel folytatott beszélgetésekkel pótoltam. A székely származás meghatározta gondolkodásomat, ér-

tékrendemet” – vallotta egy 2002-es interjúban.

Szülőföldje utáni honvágyát székely környezetben játszódó írásokban fejezte ki. Drámát írt Apáczai Csere Jánosról, amelyet Németh László így méltatott: „Műve ajándék Erdélynek, és a nyelvezete gyönyörű.” Hagyományörző, ismeretterjesztő szándékkal megörökítette a régi székely mesterségeket és eszközöket. A Móra Könyvkiadónál megjelent

kötetei megidéznek a gyerekkort. Általános iskolás gyerekeknek írt népi báb-játékokat. A rádió sorozatban adta esti meséit, hangjátékait. E kötet összegyűjtött történeteivel emlékezünk a tíz esztendeje elhunyt Mánya Anna írói munkásságára.

Székelyek: Erdély délkeleti részében, a Székelyföldön él magyar népcsoport.

Mesetermő vidék a Székelyföld, ahonnan Mánya Anna, a történetek írója származik. Szellemi kincsestárából, a tündöklő tarisnyából önti elénk valóság és képzelet szülte meséit.

Pengő Zoltán

A világ egyik legszebb Demmers boltja kolozsvári

Kolozsvár egyik lehangulatosabb, legeredetibb, békebeli hangulatot árasztó lokalja a Főtérs és a Jókai utca sarkán álló Rhédey palotában található Demmers teázó. A 90-es évek közepe táján indult vállalkozás alapítója és társtulajdonosa Szarukán László, aki első teázója megnyitásakor még nem rajongott a távol-keleti eredetű italért, időközben azonban a tea szerelmese lett.

A testnevelő tanár végzettségű fiatalember 18 éve vágott bele, gyermekkori barátjával, Dani Zoltánnal közösen az első vállalkozásba, amely, egy főleg ázsiai termékeket forgalmazó ajándékbolt volt. Lévén az első ilyen jellegű üzlet Kolozsváron, rövid idő alatt népszerű lett, sok volt a visszajáró vásárló, akik gyakran betértek, ha csak nézelődni is. A tulajdonosok úgy döntöttek, hogy ezeknek a hűséges kuncsafatoknak egy-egy csésze ingyen teával fognak kedveskedni. A teázás annyira megtetszett a két vállalkozónak, hogy rövidesen megnyitották a Kincses Város első teázóját a Szentegyház (Iuliu Maniu) utcában. A piac még szűz volt, teázók nemigen voltak, teaforgalmazással is kizárólag a Plafar foglalkozott.

Életre kelnek szerethető hősei: Eperke királykisasszony, Kíváncsi Mócsi, Amarillia, Engedelmes Kelemen, Aniska, Kicsinagy Rózsika, Fűzfa Jankó meg a legyőzendő gonosz ellenfelek: Kuporizsugori Zsiga, Berebura boszorkány, Zsagamuci uraság, Döme Dömötör, Cifra Zsuzsanna. Mellettük szelíd szavú édesanyák, szigorú, ám jóságos édesapák tanítják a gyerekeket szépre, jóra, munkára és mindennapi helytállásra az életben. *Mánya Anna: Tündöklő tarisnya – Mesés székely történetek (Romanika Kiadó Irodalmi építőkövek sorozat, 2013)*

„Menet közben tanultuk, hogy mit jelent vállalkozni. Semmi pénzzel, 1000-1500 márkával vágtunk bele. Körülnéztünk Európában, teakereskedéseket keresve, s így kopogtunk be a bécsi Demmer céghez, hogy 15 fajta teából 1-1 kg-t vásároljunk” – idézi fel a kezdeteket Szarukán László. A nagykereskedés terén is Kolozsváron tették meg az első lépést, amikor az akkor még szintén a Szentegyház utcában működő *Insomnia* kocsmában is elkezdtek teát árulni. „Demmer urat az utolsó bécsi úriemberként emlegetik, akivel tíz éven át szerződés nélkül, kézfogás alapján dolgoztunk. Természetesen ez a viszony annak volt köszönhető, hogy az első pillanattól korrektek voltunk”

A nagykereskedelmi tevékenység folyamatosan bővült, majd 2007 novemberében

megnyitották az első teaboltot a Győzelem mozi előcsarnokában. Fontos mozzanat volt a harmadik társtulajdonos, Adriana Ursoiu megjelenése. Ő korábban a Coca-Cola erdélyi területi képviselője volt, s tapasztalatának, szakértelmének nagy szerepe lett a vállalkozás fejlesztésében.

A cég évről-évre fejlődik, a forgalom 5-15 százalékkal nőtt, még a gazdasági válság idején is. Hat éve megkapták a Demmertől a kizárólagos forgalmazási engedélyt és a névhasználati jogot. A cég zászlóshajója a főtérsi teázó, mely a világ egyik legszebb Demmer boltja, jelenti ki büszkén Szarukán László. A cégnek még négy, franchise rendszerű teázója van, kettő Konstancán, egy-egy pedig Bukarestben és Slatinán, nagykereskedőként pedig mintegy 5 ezer viszonteladóval dolgoznak.

„350 fajta teát árulunk. A Demmer a teák Mercedesze, ami természetesen az árban is tükröződik. Ez az egyetlen európai cég, amely nyomon követi minden teafajta eredetét, folyamatosan ellenőrzi a minőségüket, szennyezett vidékről nem vásárol. Minden szállítmányt átvizsgálunk sugárzásdetektorral is, s a fukusimai szerencsétlenség óta Japánból nem vásárolnak teát” – magyarázza Szarukán László.

Hozzáteszi, hogy a Demmer teák esetében az ár mindig a minőséget tükrözi. Egyes teafajtákból 10 deka belekerül 60-70, sőt akár 100 lejbe is, ám ezeknek 4 grammjából 3-8 főzet minőségi tea készíthető. A 15 lejes tea ellenben egyetlen alkalommal főzhető ki. Hogy ne veszítse el az aromáját, a teát háromfalú papírszacskóban árulják. Nagy gondot fordítanak a munkatársak képzésére is, elvárás több idegen nyelv ismerete, s egyhónapos képzésen mennek keresztül, melynek végén mindent tudniuk kell a teáról.

Szarukán László

A cég néhány éve 400 ezer eurós beruházással létrehozott egy logisztikai központot a háromszéki Kőröspatakon, ahol a teát csomagolják is. A közelmúlt legfontosabb történése a menedzsment átszervezés volt. Korábban a tulajdonosok minden döntést közösen hoztak, ami nehézkessé tette a működést. Jelenleg meg vannak osztva a feladatok, egy-egy társtulajdonos felel a nemzetközi kapcsolatokért, a nagykereskedelmi, illetve a kiskereskedelmi ágazatért, ami jelentősen növelte az operativitást.

A közeljövő tervei között szerepel további franchise boltok megnyitása Bukarestben, illetve az ország néhány nagyobb városában, az export beindítása Bulgáriába és Törökországba, valamint a gyógynövénygyűjtés elkezdése. Szarukán László bizakodó, elmondása szerint a kolozsvári teázó tavaly zárta az eddigi legjobb évet. Optimizmusát részben arra alapozza, hogy a piacban hatalmas potenciál rejlik, a teakultúra folyamatos népszerűsítése ellenére az egy főre jutó hazai fogyasztás még nagyon alacsony, az évi 100 grammot sem éri el (a teafogyasztó népek esetében meghaladja az 1 kg-ot).

A fogyasztás folyamatos növekedése mellett a fogyasztói szokások átalakulásának lehetünk tanúi, magyarázza a vállalkozó. A hazai fogyasztók sosem favorizálták a fekete teát. A 90-es években a gyümölcs-teák voltak a legkelendőbbek, aztán a fehértea, a dél-afrikai roiboos lett a kedvenc. Jelenleg a zöld teák és a gyógynövény keverékek a legnépszerűbbek. A legnagyobb teafogyasztók az egyetemi hallgatók, illetve a 30 és 50 év közötti értelmiségiek, a teafogyasztási trendeket pedig inkább a nők diktálják.

(Új magyar szó online – 2013. július 23.)